

Moorte Glu

Waade Krimmist

Nr. 8   1925

„Kristuse ja koguduse eest“

E. Usklikkude Noorte (Uskudewaheline) C. E. Liit.

Juhataja: K. L. Marley — Tallinn, Kotsebue tn. 6—2
Kirjatoimetaja: J. Peipmann—Tallinn, Allika tn. 5—6
Laekahoidja: J. Reinwaldt — Tallinn, Looe tn. 12—1
„Noorte Elu“ — toimet. aadr.: Tallinn, Iisraeli tn. 12—6
„ „ — talituse „ „ Luise tn. 11
„ „ — kirjad „ „ Postkast nr. 284.

„Noorte Elu“

maksab aastas:

liht paberil postiga . 130 mk., postita , 120 mk.
heal „ „ . 200 „ „ . 190 „
Wälismaale liht paberil 180 „ heal paberil 250 „

Pessimism.

Pessimism ehk raskemeelsus on haigus — hakkaw nagu influentfa. Ja niisugusena on ta karistuseks igasuguste pattude eest, nagu palwe puudus, uskmatus, elunautimine ja eriti laiskus.

Henry Ward Beecher ütles kunagi, et rõuged olewat Jumala otfus mustuse kohta. Sama tõde on, et raskemeelsus ja meeleheide on Jumala otfus ülalmainitud pattude kohta. Harwa leiata pessimisti, kes ausasti oma palgehigis omale igapäewast leiba teenib. Oh, mis ümbritseb sarnaseid töotajaid, on liiga terve selleks. Pessimism on umbrohi, mis kasvab lopsakalt laiskade

päis ja südameis. Inimesed, kes kaotawad oma usu ja ideaali, pole tarwitunud harilikult nende realiseerimiseks mitte küllalt tõsidust ja usinust. Võib juhtuda waewalt hirmjamat meelthaarawast pessimismist. Ta kustutab oma ohwris wiimse rõõmu ja lootuse ja lõppeks surub ta kätte nii mõningaile mürgikarika wõi laskeriista. Kes aga truult palub ja töötab, kes paneb oma elu Jumala kätte ja wõtab kõike wastu Jumala käest, selle juures leiab pessimismijuur halwa pinna ja see on ka warustatud külgehakkamise eest.

„Ch. Apologete.“

Äärmärkused ühe noore Singhalesi tütarlapse piiblist.

Järgmised äärmärkused leiti Ceyloni saarel ühe noore Singhalesi tütarlapse piiblist. Tal ei ole sealjuures mingit piibli sõnaraamatut ega käsitraamatut olnud, waid kõik on ammutanud sellest, mis ta on õppinud ja lugenud.

I.

1. Kuhu ja iial lähed, tuleb Jeesus kaasa. Joosf. 1: 9.
2. Ta muretseb kõige eest, mida ja tarwitad. Wiil. 4: 19.
3. Kui ja nõder oled, on Tema ju jõud. Jeesf. 40: 29.
4. Ta hoiab sind kiusatustunnil. Jlm 3: 10.
5. Ta awitab sind raskes töös. Jeesf. 41: 14.
6. Ta tunneb sulle kaasa, kui sul walu on. Heebr. 4: 15.
7. Ta talutab sind, kui ja teed ei tunne. Laul 32: 8.
8. Ta karastab sind, kui ja wäsinud oled. Jeesf. 40: 30—31.
9. Ta kannab ju mured. 1. Peetr. 5: 7.
10. Jeesus on sinu juures maailmaotfani. Matt. 28: 20.

II.

1. Kristus meis. Kol. 1: 27.
2. Kristus minus. Kaal. 2: 20.
3. Kristus töötab minu läbi. Kol. 1: 24.
4. Kristus räägib minu läbi. 2. Kor. 13: 3.
5. Kristus armastab minu läbi. 2. Kor. 5: 14.

III.

Wäest wäesje. Laul. 84: 8. (Elberfeldi piiblitõlke järele.)
Armust armusse. Joh. 1: 16.
Usust usku. Room. 1: 17.
Aust ausje. 2. Kor. 3: 18.

IV.

Oled ja wäsinud. Jeesf. 40: 29—31.
Oled ja nälgjane. Jeesf. 58: 11.
Oled ja jamune. Jeesf. 41: 17—18.
Oled ja rahutu. Jeesf. 26: 3.
Läheneb sulle waenlane. Jeesf. 59: 19 (Elberfeldi p. järele).
On sul wõitlusi. Jeesf. 54: 17.
Mis sul peaks puuduma, ma aitan sind alati. Jeesf. 49: 15—16.

Joh. Sarow „Fels des Heils.“

SISU: Pessimism. Ch. Apologete — lk. 150. Äärmärkused ühe noore Singhalesi tütarlapse piiblist. J. Sarow „Fels des Heils“ — lk. 150. Waata, nüüd on õige armas aeg, waata, nüüd on õnnistuspäew. „Taewa poole“ — lk. 151. Teenimine kaetud palgel. K. L. Martey — lk. 152. Kas tahad? (luuletus). M. K. — lk. 152. Täielikud jumalalapsed. F. B. Meyeri j. J. S. — lk. 154. Arkamisi Hiinamaal. George T. B. Dawis — lk. 155. Kaduwus. P. Sink — lk. 155. Kaduw kõik (luuletus). E. J. D. — lk. 156. Ilmawaate nurk: Sokrates. Ainetel K. L. Marley — lk. 158. Assiisi Franz, Jeesuse Kristuse sõjamees. H. v. Rederni j. wabalt tõlkinud Joh. Sarow (17. lüü) — lk. 160. Reis Hiiumaale. P. S. — lk. 162. Mõndasugust — lk. 163. Kodumaa teateid — lk. 163. Wälismaa teateid — lk. 164. Teadaandeid ja kuulutusi — lk. 164. Kaanepilt: Waade Krimmist. Pildid tekstis: Sügis — lk. 153. Sokrates — lk. 159.

Moorte Elu

Gesti Üskliffude Moorte C. E. Liidu häälekandja

Nr. 8

Viies aastakäik

1925

Waata, nüüd on õige armas aeg, waata, nüüd on õnnistuspäew.

2. Kor. 6:2.

Paulus manitses omal ajal: „Bidage aega kalliks“ (Cew. 5:16). Järele mõeldes ütlesin ma selle kohta: Seega on arvatud, et meie iga filmapilk üdigel wiisil peame tarwitama. Kui ruttu läheb aeg mööda; ja kui meie mõnikord ühe ainfa minuti asjata oleme ära wiitnud, siis oleme seega sagedasti wõimaluse õnnistuse kätte saamiseks kaotanud. Seepärast peab meil see õieti meeles seisma, et:

„Nüüd on õige armas aeg, nüüd on õnnistuspäew.“ Ewangelist Moody jutustas kord suure tõsi-
dusega waast, mis ta kord jumalafõna kuulutades oli teinud. Tema ütles: Mina olen wiis pühapäewa õhtul Chicago linnas Jeesuse Kristuse elust kuulutanud. Wiimendal õhtul rääkisin mina Pilatuse sõnade üle: „Mis pean mina siis Jeesusega tegama?“ Ja mina ütlesin kuuljatele: „Ma annan teile nädal aega järele mõelda, mis teie Jeesusega tahate teha.“ Mina pean seda kõige suuremaks effituseks oma elus, et ma seekord nõnda ütlesin. Mina ütlesin oma jutluse kuulajatele: „Ma tahaksin, et teie nädala jooksul otjusele tuleksite. Ja järgmisel pühapäewa õhtul tulge jälle ja meie tahame siis näha, mis teie Jeesusega tahate teha.“ Nende sõnadega lõpetasin mina koosoleku. Seda tehes hakkas meie saali läheduses üks kell helisema. Seda kuuldes mõtlesin mina, kas see mitte tulekahjukell ei ole. Jah, kuuldi suurt linnakella lööma. Ah sel õhtul helises Chicago linnas mitme hingele surmakell! See sünnitas suurt segadust ja ärritust. Mina ei pannud seda aga mitte tähele mõeldes, et niisugust asja Chicago linnas sagedasti juhtub. Ja kuna mina inimestele nädal aega andsin järele mõelda, mis nad Jeesusega tahawad teha, põles Chicago linn maha. Enne keskööd oli see saal, kus mina rääkisin, tuhahunniks muutunud! Enne kella kahte oli kirik, kuhu ma jumalateenistusele läksin, ära põlenud. Enne kella kolme

oli maja, kus ma elasin, tule roaks saanud. Ja 48 tunni jooksul olid 120.000 inimest tulekahju läbi ilma majata ja koduta jäänud. Arwati, et sel ööl tuhat inimest elawalt ära on põlenud. Ja ka neid ei ole mitte wähe, kes selle saali lähedal hukka said, kus mina koosolekuid pidasin! Üks mees ronis suurde weetorusse, et tule eest warju leida ja oli seal elawalt ära kõrbenud. Moody kahetjes see kord wäga, et ta mitte ei olnud õelnud: Igaiiks waligu sel filmapilgul Kristust ära; sest waata „nüüd“ on õige armas aeg, waata „nüüd“ on õnnistuspäew! Oh kui tähtis peaks see meile olema! Nii sagedasti lükatakse midagi teise aja peale edasi.

Tea, et sa mõnestki õnnistusest ilma jääd seepärast, et sa arwad teineford selleks sündsamat aega leida. Aga tõepoolest on see nii: et tund, mis sul nüüd õige armas aeg wõib olla, oma õnnistusega iialgi enam tagasi ei pööra.

Hakka täna oma õnnistusest kinni, sest armsal ajal on oma piir ja lõpp.

See tõde ei kaota iialgi oma tähtsust.

Kui sa oma palwe läbi nüüd midagi kätte wõid saada, siis tule oma Jumala ligi ja ära jäta seda mitte teiseks korra; tule nüüd Tema juurde ja lasse Tema õnnistus enese üle tulla.

Õhk kui sina midagi piiblist oma südamele wõi elule wõid saada, siis mine nüüd sinna juurde; õhki kirjast, loe seda palwetades, wõta sõna, mis seal on öeldud, üfuga wastu ja olgu see sinu hinge roog.

Sina wõid ehk midagi jumalariigi heaks teha; sina wõid oma ligimest aidata; ära unusta siis mitte, et nüüd on õige armas aeg, see filmapilk, kus sa seda wõid teha. Sa ei tea mitte, kas sa teineford seda weel wõid teha.

Waata, kui sa sel wiisil sõnast kinni hakkad, siis õpetab ta sind aega kalliks pidama, siis on iga minut su elu julle õnnistuseks.

„Taeewa poole“.

Teenimine kaetud palgel.

Seef. 6.

R. L. Marley.

Eelmises viiendas peatükis laulab prohvet kurba nutulaulu nurjaläinud Isfanda viinamäest. Sügawas hingewalus jälgib prohvet rahwa äralangemist Jumalast. Muidugi on see hea, kui näeme üldist puudust Isfanda rahwa juures, kuid tõeline paranemine võib tulla ikkagi üksi siis, kui üldisest patutundmisest võrjub isiklik patutundmine. Siin sünnib see prohvetiga: nutulaulust teiste üle saab kibedam nutulaul enese üle. Õnnis rahwas, kelle prohvetid sügavamal Jumala tundmise teel sammuvad sügavamale enesetundmisele ja sealt kõrgemale teenistusele.

„Sel aastal kui kuningas suri, nägin ma Isfandat.“ Üksnes surmast võrjub elu. Wana surm on uue elu. Iga tõeline samm edasi on võimalik üksi wana seisukoha häwinemisega. Kui maieid käskijad meie elust surewad, walmistatakse ruumi taewasele käskijale. Piibel kõneleb meile patust, mis kuningana walitseb meie surelikus ihus. Patt on hirmuwalitseja, sest kui ta on südainetroonil, on Jumal ristipuul, kui aga Isfand on troonil, on patt ristil. Las tõusta hinges wägew revolutsioon, et patuwalitseja tõugataks südainetroonilt. Terwitatud olgu kõik elamused, mis aitawad kaasa Jumala kuninga walitsemisele pääsmiseks meie elus!

„Ma nägin Isfandat suurel ja kõrgel aujärjel.“ Kui kustus surmas maie käskija nägu, nägi prohwet Jumala aupalet võratus ilus ja säras. On ütlematu kallis tunda Jumalapoja surmanägu ristipuul, weel aulisem on näha ülestõusnut taewases säras, kuid wapustawam on teda näha kuningana walgel troonil. Paljud tunnawad patukandjat ristipuul, wähesed ülestõusnud patu- ja surmawõitjat, weel wähesemad taewalast kuningat troonil, sest nende elu üle walitseb liha- ja omaelu. Õnnis inimene, kes wabanes liha- ja omaelu käsust ja jõudis Jumala elukäsu walitsejale alla!

„... ja tema palistused täitsid templit.“ Jumala kindel eesmärk on kõik täita iseenesega. Kui kord Jumala aupale ilmus seaduse telki, pidid Mooses ja preestrind sealt lahkuma, sest neile ei olnud seal enam ruumi. „Et Jumal oleks kõik kõigis,“ hüüab suurim

Jumala austaja Paulus. Selleks, et Jumal võiks kõik täita enesega ja saada „kõik kõigiks,“ peab süda tühjendatud olema kõigist muust. Kus ial leidub tõeline hingetühjus, on Jumal walmis täitma oma täisega. Kui ial kuskil nurgas seisawad tühjad astjad, mis on üle antud Jeesuse käsutusse, täidab ta neid magusama wiinaga ääretasa, nii et Taawet waimustatult hüüab: „Mu karikas on hästi täis!“ Just nii palju kui loobume omaelust, teeme meie ruumi Jumalale. Õnnis, õnnis kelle elutühjust sai täita Jumal!

Meie jumalatumine määrab meie teenistuse

tema riigis. Mida sügavam jumalatumine, seda sügavam teenimine. Mida ligemale Jumalale, seda suurem tarwe kaetud palgel Teda teenida, sest seerawid õpetawad prohwetile saladust teenida kaetud palgel. „Igalühel oli kuus tiiba, kahega kattis ta oma palet, kahega oma jalgu ja kahega lendas tema.“ Elades Jumala ligemas läheduses on neid wallanud täitja Jumala pühadus. Lahti omaelust, watawad nad Jumala aupalge. Omakiitus on otsas, päewast päewa ja õõst õõni kostab läbi taewaste nende wägew Jumala kiitus: „Püha, püha, püha on wägede Jehoowa!“

Kolmekordses „püha“ hüüdes ilmutab end Kolmainu Jumala saladus. Lahutatud omaelust, Jumala palge läheduses awanewad meie waimule igawesed jumalikud saladused. Meie oleme siin Jumala ilmutuste piirkonnas. Kaduwa maie elu udupiirkond on meist maha jäänud. Siin,

kõrgema jumaliku elu õhkkonnas saab suuremaks ja suuremaks wajadus kinni katta eneseolemist ning kaetud palgel jatkata jumalateenimist. See on taewaste olemuste loomus, mis on omandatud Jumala südame läheduses elades. Kui kaugel oleme weel tihti kõrgemast jumalikust teenimisest. Mitme Jumala sulase „oma“ au katab kinni Jumala au.

„Ja läwede postid wabisestid.“ Kes kunagi ei tunnud püha wabisemist, ei see wõi ka teenida Jumalat kaetud palgel. Omaelu purunemine algab püha wabisemisega. „Süda mulle, sest ma olen hukas, et ma olen roojane mees.“ Weel hilja oli ta teiste roojuse pärast ahastanud, nüüd aga wäriseb

KAS TAHAD?

Kas tahad käia okasrada?
Ja kaebamata kannatada
Kui rist, mis wõtad, rõhub õla —
Sind piinab kõrweliw nii palaw?
Kas tahad astu surmateele
Ja minna teiste kasuks tööle?
Kas tahad tunnistada armu,
Nii kaua kuni langed põrmu?
Kas tahad altarile kanda,
Mis sull' nii kallis — ära anda —
Ja nõnda walmistada haua
Sell', mida kandsid kaua, kaua?
Kas tahad — oled walmis täna
Kõik jätma, mida hindad sina? —
Kui teeb see alles tuhat walu,
Siis usus otsusta ja palu! . . .
See kõik on waba — arm ei sunni!
Wõid jätta ja wõid tuua anni . . .
Kui ohwrit anda sa ei suuda,
Kuis julged õnnistusi nõuda!?
Kui wõtad omaks okaskrooni,
Ent jaksad alandada maani;
Siis kannad elus Talle kuju —
Ja surmaski see au ei waju! . . .

M. K.

ta oma roojuse üle. Kui ikka veel armame, et meie oleme väärt ja teised mitte, on meie hinge põllumaa kaljune, millel küll õhuke mullakord, mis aga mullapinna all varjab murdmata kaljupinda. Alles murtud riistast hoovas Maarja kallis salm. Seldakse, et pihuskukkunud viiul pärast parandamist omab imelist häält. Kui võimas käsi lööb kellanüa kõvasti vastu rasket kella, nii et ta üleni väriseb, wabaneb tema metaljest kehast kaunis, kurblik-õnnis kõla ja lehvib üle põldude ja metsade kaugustesse. Õndsad need, kes värisewad Jumala ees, need on lõpetanud värisemist inimeste ees. O, et käiks sügavam patutundmine läbi Jumala prohvetite!

„Üks seerawiteft lendas mu juurde ja elaw süsi oli ta käes, mis ta altarilt oli võtnud.“ Kus iial kostab roojase murtud südame hüüd, seal on Jumala

eeli meil oleks kokkupuutumine Jumala altari tulega, muidu satume hädaohtu oma enda tuld kaasa wiia. Üksi Jumala tuli võib meid puhastada omatuleft.

„Ja ma kuulsin Jumala häält.“ Jumalanägemine wiis prohveti enesenägemisele. Warem püüdis ta teisi parandada, nüüd parandati ise ta Jumalast. Kelle juures taewane teenistus on lõpetanud „oma“ teenistuse, on küps Jumala küsimusele: „Keda pean ma läkitama?“ On olemas teenimine jumalariigis, mis oleme ise walinud, on teenistus, mis inimesed meile määranud, ja on ka teenimine, millele meid on kutsunud Jumala püha kutse. Üksi see teenimine jumalariigis on püha, mis teeme siis, kui meid on saanud enne teenida Jumal.

Wäga võimalik, et prohwet wäga kurwaks sai, kui Isfand temale küsimuse pani: Keda pean ma

Sügis.

käskjalad liikumas, sest taewainglid tunnewad rõõmu patuse üle, kes meelt parandab. Mida sügavam roojuse tunne, seda kallim on arm. Kellele palju on andeks antud, see armastab ka palju. Siin on põhjus meie aja kergele usuelule — pealiskaudne patutundmine. Kus „oma“ teenimine otsas, seal algab ingliteenimine. Kui meie enam ei teeni, teenitakse meid. Kui paljud, kes jumalariigis teenivad, wajawad, et Jumal neid teeniks. Need huuled, mis olid nobedad hüüdma teiste häda pärast, pidid enne veel puhastatama altarihöõga, enne kui kõlbasid teenima oma kaasinimesi. Enne kui võime aidata teisi, peame ise olema aidatud.

Meie ottime Jumala tuld, ükski altarilt võime seda leida. Kus iial on puhastamine, seal tuleb ka tuli. Kustunud omaelu ahermartel lööb loitma Jumala püha tuli. Kui tähtis on, et iga teenimise

läkitama ja kes läheb? Prohwet oli ju oma parema mõistmisega püüdnud teenida kaasinimesi ja ometigi seab Jumal temale küsimuse, kui ei oleks kedagi, kes teeniks Teda. Selle ütelsega tühistas Jumal teenistuse omajõus. Mitte kõik jumalateenimine ei ole veel tõeline jumalateenimine. Teenida võiwad Teda ükski need, keda on Tema saanud enne teenida. Need, kes on saanud tühjaks ja keda on täitnud Isfand, on kõlblikud Jumala au kuulutama. Kelle oma otsas, neile saab jagada Isfand. Murtud omajõule tuleb abiks Isjanda wägi.

„Waata, siin ma olen, läkita mind!“ Oma nimel ja käsul ei taha enam prohwet minna. Ta seab end alanduses Jumala ette: waata, siin ma olen. Selles lauses nagu peitus arglik küsimus: Waata, misfugune ma olen, kas wõid Sa mind veel tarwitada? Ta on oma Jumala palge ees awalikuks saanud,

Jumal on tema terwet sifemist wiletsust näinud, kuid teda ka puhastanud, seepärast ka järgnew palwe: läkita mind!

Kui raske on jumalariigis teenimine oma nimel ja oma jõul, see wastu kui õnnis ja rõõmus seda teha Jumala selgel käsul ja Tema wäes. Joon hingelise teenimise ja waimutöö wahel on õrn, ainult wähesed tunnewad seda wahet, seepärast ka niipalju hingelist tööd waimutöö nime all. Paljud petetakse selle wale tule läbi ja jatwad ummistikk.

Oma tuli aga kustutab alati Jumala tuld. Kord kaebab Jumal: „Mina ei ole prohmeteid läkitanud, nemad jooksewad ise; ma pole mitte nende wastu rääkinud, ometigi räägiwad nemad prohwetit wiisil. Kui nad oleksid seisnud minu salajas nõus, siis oleksid nad mu rahwale minu sõnu kuulutanud ja neid ümber pöörnud.“ Siin on pilt teenistusest oma tarkuses ja oma jõus. Jumala käsu asemel oma tahtmine; Jumala sõna asemel oma tarkus; Jumala Waimu wäe asemel oma jõud. Meie otsime õnnistust tundmistes, nad algawad murdmistes. Prohwet oli sügawalt murtud, seepärast oli ka tema teenimise igatsus uus.

Salm 10. ja 11. walmistab Jumal ise nüüd prohwetit ette, pidades temale esmalt kõne, mida pidi pidama teistele. Teenimine kaetud palgel algab ikka sellega, et Jumal meid teenib. Kui täh-

tis, et neil, kes peawad kõnelema teistele, oleks sifemine kõrw awatud Jumala häälele, nii et nad saaksid wärsket otse kõige pühamaast paigast. Seerawite teenimine seisib Jumala kiitmisel ja ülistamisel. Nii on teenimine kaetud palgel Jumala austaw, Kristuse suureks tõstem. Ta sündub patutundmist ja Jumala tundmist nagu prohwetit juures ja nii tõstab tõelist waimuelu.

Jeesus õpetab meid teenimist kaetud palgel. Ta warjab oma Jumalapoja au inimpoja palge taha. Ta oli enam kui näitas, kui tihti näitame meie enam kui oleme. Inimestest, kes teenisid kaetud palgel, kõneleb Jeesus Matt. 25: 34—40. Need olid inimesed, kes olid lõpmata palju teeninud omas elus kaasinimest, kuid kes ise sest ühtegi ei mäletanud. Nende pahem käsi ei teadnud, mis parem tegi. Ühes teises kohas räägib Õnnistegija aga inimestest, kes wäga palju teadsid teinud olewat, kellede tegusid aga taewas ei tuntud ega hinnatud (Matt. 7: 22—23).

Lugeja! mõistab ja seda läbielamist, mis tegi siin prohwet Jeesus? Oled ja weel üks, kes nobe on teisi aitamas ja juhtimas, keda aga Jumala pühadus weel ei ole saanud murda? Tõttad ja oma wõit Jumala ülesandel, oma wõit Jumala jõus? O, et su hinge tärkaks igatsus Jumalat teenida kaetud palgel. Selleks lasse end wiia omaelu surma ja Jumala tuli saaks sind puhastada ja süüdata.

Täielikud jumalalapsed.

Matt. 5: 45.

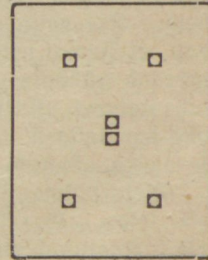
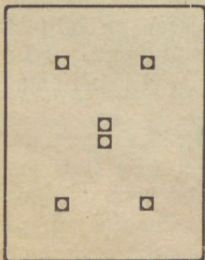
Meie oleme usu läbi Poja sisse jumalalasteks saanud, aga meie peame oma kutsumist ja ärawalimist kinnitama. — Seda wõime ainult siis, kui sõna ja teoga seda üles näitame, et jumaliku elu aju meid hingestab.

Jeesus õpetab meie, et Jumala elu Tema laste südameis puhtas lihtsas armastuses awaldub. See on nagu kõneleks Ta: „Jumal on hea; Jumal annab andeks; Jumal kannab ülekohtu ja pattu kannatuslega; Jumal armastab neid, kes Teda wihtawad; Ta õnnistab neid, kes Teda wannuwad; Ta näitab üles Oma heldust ebadiglaste ja ülekohtuste wastu; Ta on pikameeliline ja sõbralik; Ta usub, loodab ja sallib kõik. Kui teie nüüd Tema lapsed olete, siis tehke nii kui Tema: käige Minu järel; saatke endi elu Minu järele; saage linnufeste, lillede ja lapsufeste sarnaseiks; olge puhtad, armulised, alandlikud, tasased, õiged — siis

nimetatakse teid jumalalasteks; taewariid on siis teie päralt.“

Selles awaldatud kõnes ei wõinud Jeesus inimesele, mõndagi weel täiesti selgeks teha. Et sõnakuuline Tema käskudele, paratamatult risti enesega kaasa toob, et jõud pühaks eluks neile alles Troostija tulemise läbi kingitakse; et jumalariigi kaswamine pikaline ja waewarikas on — need asjad olid nendeilmade eest weel warjul. Aga Jeesuse peootstarwe oli näidata, et ristiust üht elu Jumala eeskujule järele tähendab. Minu kaaskristlane, elad ja nõnda? Mitte sinu tunnistuse ega puhta õpetuse, waid sinu elu läbi tuleb su tõsine olemine awalikuks, kas ja niisuguse wõit umbrohi oled, jumalalaps wõi salalik. Meie peame teisi päikese kombel soendama ja kaswatama, nagu wiim rohku niisutab.

J. B. Meyeri järele J. S.

Ärkamisi Hiinamaal.

George T. B. Davis.

Hiinamaal walitseb praegu pimedus ja korralagedus. Kuid pimedust läbistawad siin ja seal heledad walgusküired, mis näiwad ettekuulutawat suuremat ärkamisi. Lõppemata koduõjast ja segadusest wintsutatud rahwas otsib rahu ja troosti, mida leiab ta ristiusus.

Prof. James King Nanking'i usuteaduse seminari kirjutab, et Hiina rahwa seisukoht ristiusu wastu on praegu üldiselt hoopis teistsugune, kui mõne aasta tagasi. Siis inimesed tulid koosolekuile ja lahkuwad täiesti osawõtmata ja ükskõikselt. Nüüd on kõik muutunud. Koosolekuist wõetakse rohkearwulise osa ja kuulatakse tähelepanuga. On tulnud aeg Hiinamaa ewangeliseerimiseks. Sedasama tõendawad misjonärid teistest prowintidest.

Nii kirjutab üks: „Kui ma tulin Koreast Hiinasse kümne aasta eest, torkas silma suur wahe nende maade kristlaste usuelu wahel. Töötades aastaid Korea Aposollkumeelsete usklikkude keskel, oli südantlõhestaw näha siinsete usklikkude leigust. Kuid aegamööda tuli muudatus. Ja nüüd ei ole enam piisut neid, kelles põleb nagu korealastelgi, hingede-wõitmise tult. Meie töö tagajärjed sõdurite keskel möödunud aastal olid väga rõõmustawad. Ma olen kindel, et Hiinamaa seisab suurema ärkamise eel.“

Shantung'i prowintist tulewad teated tõsisest Jumala waimu tööst. See saadi wastuseks palwe peale ja palwe jääb selle ärkamise filmapaistwamaks jooneks. Ärkamiskäikumine sünnib pea ainuüksi pärismaalaste — hiinlaste läbi. Näiteks farmer, põllupidaja, cheng. Ta jutlustab wähe, pühendab end waid sügawale palweelule. Palwekoosolekud hommiku wara kell 6, lõunaajal ja õhtu. Ja seda oma igapäewase töö kõrwal. Cheng ise wiibida ööpäewas kuni kaheksa tundi palwes. Siit siis ka imelisi palwekuulmisi: sõja hädasohtude eest hoidmised, uskmataute ümberpöörised j. n. e. Cheng ja tema koduküla on ainult üksik näide paljude seast.

Kuigi palwe on ärkamise filmapaistwam joon, ei piirdu usklikkude tegewus wägewa eestpalwega. Nad ise rändawad wäikeste salgakestena ümberkaudu küllades, tunnistades Kristusest ja jutlustades armuõpetust. Rohkem üksikuid näitlikke juhtumisi tuua ei luba siin kohal ruum.

Teine ärkamise märk Hiinas on sadandete palweringide tekkimine. Palutakse uskmataute ümberpöörmist ja Pühawaimu wäljawalamist. Pekingis ühes misjonis asutati umbes kuus kuud tagasi 120 niisugust palweringi. Tagajärg misjonäride tõendusel väga elustaw ja õnnistusrikas. Nanking'is on neis palweringides enam kui tuhat liiget. Ringid on arwuliseft väga wäikefed — neli, wiis wõi kuus inimest. Reegi misjonär ütles, et ita ei ole ristiki-

rik Nankingis nii õitsew olnud ja Hiina jutlustaja niisuguse wäega jutlustanud kui praegu. Ka need wäikefed palweringid teawad jutustada imelistest palwete wastamistest. Nii rääkis üks keskkooli-õpilane, kuidas nad palusid kahekümnene õpilase ümberpöörmist, mis järgneski tõesti.

Weel üks märk on — kaswaw huwi jumaladõna wastu rahwa seas. Kõik kolm piibliseltsi, mis Hiinas töötawad, näitawad möödunud aastal suuremat läbikäiku kui kunagi enne. Nüüd seati eesmärk: laiali laotada miljon uut Testamenti õpilaste, sõdurite, politseinikkude, wangide, raudtee- ja teiste kirjaoskajate, kuid weel ewangeliseerimata klasside keskel. Seda ei tehta mitte hooletult ja pealiskaudselt. Sõna wäljajagamine sünnib palwega, kusjuures ümberpöörmatutele räägitakse ja manitseatakse Kristust kui isiklikku päästjat wastu wõtta. Pealegi antakse ainult neile raamatud, kes töötawad seda lugeda ja kaafas kanda.

Neil kahel tingimisel, s. o. lugemine ja kaafas-kandmine, on juba wälja jagatud kümmed tuhanded Uued Testamentid väga rõõmustawate tagajärgedega. Rahes wangimajas Pekingis jagati wangidele umbes kaheksajada uut Testamenti. Juba kuue kuu jooksul wabastati Testamente saanuteft enam kui sada meest — eeskujuliku elukombe pärast. Paljud neist pöörasid ristiusku.

Üks wangidest, kes oli Testamenti saanud, tunnistas: „Enne kui ma wangimajja tulin, olin väga halb inimene. Omades Testamenti olen seda igapäew lugenud ja kaafas kannud: Ma tunnistasin Kristust oma päästjaks ja nüüd on mu süda täis rahu ja rõõmu.“

Siis jatkas ta pisaratega: „Ka mu perekond ei ole head inimesed. Kui mu isa ja ema mind waatama tulewad, räägin ma nüüd neile Kristusest ja manitsen Teda wastu wõtta. Nad on juba hakanud sellest aru saama ja uskuma.“ Järele kuulates selgus, et see mees oli tapmise pärast wangi mõistetud ja temal weel pikk aeg ees oli.

Wiist kunagi Hiina misjoni ajaloos ei ole olnud nii suuri võimalusi hingi Kristusele wõita, kui praegu. Ja ita ei ole olnud paremat aega pühakirja lewitamiseks kui nüüd. Kirjaoskajate arv kaswab. Miljonid pois- ja tütarlapsed õpiwad tänapäew koolides ja nende rõõm üht uut Testamenti saades on peaaegu kirjeldamatu.

Nii kesk wiletsust ja kinnastust on ka küllalt põhjust Jumalat tänada. Olgu meie südamel peal Jumalat paluda Hiinamaa pärast ja Tema riigi tulemise pärast terwes maailmas. Ja ka ise wõiksite mõndagi sealt õppida. C. E. Worsh.

Kaduwus.

Ma nägin teda.

K a d u w u s t.

lgakord olen teda kurwana kohanud — silmis nukruspisarad, mis särasid läbi musta leinaloori ja helmedena põsile tarretusid.

Kaduw elu ja kaduw ilu.

See oli kui wiirastus, kui unenägu — nii hõbedane ja fantastiline, täis sügawaid nägemusi, mis kangastusid ja kadusid.

See oli kui wikerkaar, mis taewast ja maad

ühendab, ilmudes kord nii heledana pilwedes, kui särab päike läbi wihmanutu, läbi taewast sadawate pisarate paljuse ja kahwatab ning kustub, kui mustad pilwed matawad taewast ja päikest . . . ent nutma jääb leinaw hall taewas üksluisel sahnal. Kaduwuse imelikud pisarad.

Iseäranis selgena esines ta mulle sügises.

Punased metsad, kui põledes sügistules. See oli kui tulekahju, milles lõõmasid metsad — kogu sügismaastik. Ja see tuli häwitas kewadist ilu, söi halastamatult paljaks puud, häwitas leherüü — jättis järele mustendawad metsad.

Waikne oli. Ainult haabade lehed wirwendasid, nende ladwad kumasid tõuswa päikese punas. See kui kurblik-lohutaw suudlus surewale loodusele. Ent see oli imelik kuma — tas oleks kui hõõgunud kuld, puhtam owiirikuld.

Milline wärwirikkus sügises — kaduwus ilus. Kuid see oli kui pette-puna, mis tiisikushaigeile weel enne surma palgele lõõb — nii seegi wiimne petlik wärwistus lehrüüs, mis on määratud kōdunemisele.

Oh, joobun sellest wärwirikkusest! Kas pole siin ilus? Kas pole siin koos kõik läbielamuste lõõm, mis sünnitab kaduw elu? Ja kas pole see kui laul kaduwast elust, kaduwast ilust ja õnnest — ülifantastiline, milles esinewad akordid, mis lõikawad läbi, tungiwad südamed. O, millised traagilised helid! Ehk jälle mahedad, kui kewadwete sulin, mis sunnib unustama murtud südame walu, lohutab kibedat piinakarikast elu — wõi kui palwelaul pūhalik ja anduw . . .

Nii ilus on. Ent tahaks unustada, et on sügis, et kõik kaduw on, unustada, et kõledad tuuled sellegi rüü hoolimatult maha kisuwad.

Kuid see ou wiimne lõppmäng ajale, mis algas kewadega, mis algas ärkamisega elule, täis puhkewaid lootusi ja eesmärke kaunimaid — kuid kõiki neid tabab sügis, kogub, et kanda mullapõrmu. See on kaunis. Kõige kaduwuse kaunim etteaste, surewa looduse wiimane ettekanne — kurb kaduwuse meloodia täis nukrust ja pisaraid.

Ma nägin kaduwa elu peegeldust ja lugesin poemi, mis käsitas endas teed hauale. Ning siis ilmub saladuslik haud, mis olnud kõikide saatuslik osa, kust pole suutnud pageda ükski.

Kurbus tahab wallata hinge. Sügaw meloodia kajab . . . pisaraid walab sügisõõ kaduwate olewuste hauakünkale. Kes suudab siis takistada pisarate

jõgesid, mis nägematust salaallikast wälja woolawad? Jah, kes suudab!?

Kuid pisarais kui hiilgaks kewadpäikese helk ja kurblikus leinamuusikas kostab lootusrütm ning hauda warisew elu jätab tōotuse: ilmun jälle, kui möõdas on surmaõõ!

* * *

Taas nägin ma kaduwust — kaduwat elu ja ilu. Ent see oli palju imelikum mu meelest.

Seekord inimeses.

Päike on loode wajumas . . .

Nõmmeliw punab werisena hõõgudes ja ülal — tuhm taewawõlw, millel üksikud hallid pilwed hulguwad. Loode poole jõudes on nad kui werrekastetud riidekatked punased. Ometi nad rändawad edasi kuni jõuawad nägematusse, silmapiiri taha — kaowad jäljetult, nagu polekski neid olnud. Ainult meele jääwad werised jäljed ja kurblik jubedus. Mõttes näed ikka weel neid rändawat.

Ilmuwad uued samasugused purpurpunased ja kaowad jäljetult. Neistki jääwad aga meele jäljed. Taas ilmuwad uued, kuid ikka jälle kaowad.

Siis wiimati seginewad ajudes jäljed. Neid on silme eest möõda läinud lugematud, nagu weetud nägematul käel alla silmapiiri. Kas ükski ei suuda neid päästa ehk mujale juhatada? Ja endilgi neil puudub meelewald ümber pōõrda ehk omapead hulkuda; isegi seisatada polnud nende wõimuses.

Mind rõhus jällegi kurbus, õhtu eleegiline kurbus, mida walas endast wälja pilwede kadumise

rutt õhtutaewas — wõimetus kaduwuse üle, sellele alistumine. Keegi neist ei tulnud ju tagasi, waid waikselt suudles neid weerew päike.

Sest see oli kõikide osa päikese all.

Üle nõmme liigub matusrong.

Kantakse kellegi puusärki. Rasked ja aeglased on kandjate jalaasted. Rõhuwa koormana näib olewat neil puusärk, kui lasuks kogu kaduwuse rusus nende küüruwajunud õlul.

Raskena ka warjud heituwad kandjatest kumawale lliwale — warjud pikad ja sünged. Warjud sõnatud, tummad ja siiski — kui kisendaksid waikusse. Ent kummalisena see tundub sügisõhtu kurwas meeleolus.

Kurbus kumab ka all surnuaia puil, ähmasena kumastab ka koltunud metsi nõmme weerel ja kustub, kui wajub päike tuhm ja tuletetu silmapiiri taha.

Raduw fõit.

E. J. D.

Radus kewad, — linnud waifind,
Rõõmud läinud oma teed.

Radus suwi, — lilled nartfind,
Leinama mind jättsid need.

Rõõtund lehed puudel nutfes
Lunnistawad — ofsas fõit!
Miks weel elan? Taha's surses
Waljult hüüda — Raduw fõit!

Tormi mühas langeb peagi
Wiimne lehefene puult.
„Süda! — Warsti jõuad sa'gi
Roju; — jättes tormi, tuult.“

Tumedalt, üksluiselt kostawad kangilöögid all kruusasel haa põhjal.

Mehed kiirustawad tööd, et walmis oleks haud kui jõuawad matuselised üle nõmme surnuaiale. Haa äärele on juba suur sõmera hunnik wälja pillatud. Ilmuwad ka pealuud ja kondid, mis tunnistawad, et ammu juba siia inimesi maetud. Ning kesteab kui mitmele maa uuesti awab oma suu, et ära neelda jõuetuid ja wiletsaid, kellest elu lahkunud kõige oma annetega, ja matta, matta allilma, kuhu ei ole enam ühtegi ühendust maapealsega, kuhu ei kosta enam hääled, waid on waikus, suur ja imelik waikus — ja on ka pime öö, kus enam ühtegi tähte ei wilgu.

Siis oodata ja jääda ootama, millal maa wärioseb pasunahäälest ja awanewad ka hauad ülestõusmiseks kohtupäewal. Päew, mis on suur ja auline.

Wiimaks haud on walmis.

Nüüd roniwad nad wälja, et anda ruumi uuele elanikule.

Seisawad haa kaldal. Öhtu helk kumab tumedail nägudel, mis päikesest pruunid ja ilme poolest tõsised. Tumedad mõtted aelewad peas.

Ent waikus on, — waikiwad meeleoludes, mis ei luba sõnu, mis on sügaw — waikiwad kui haud, nende ees haigutaw.

Siis pühiwad nad raske kareda töömehe käega üle palge, millele ilmunud otsekui surmahigi.

Waikselt ja kurblikult algawad nüüd kabelikellad mängu ja saadawad kaugele üle nõmme järele kaduwale päikesele sõnumeid kaduwast elust. Tormiliseks muutuwad kellalöögid — siis jälle waikiwad enam-wähem ja tundub ükskõiksuse rahu, kui oleks see igapäewane, ja kui oleks tuhandeid nii üle nõmme kantud, ning aastatuhandeid ikka see wiisiks olnud — surnukella lüüa.

Jõudsid matuselised üle nõmme. Liikusid kogud tumedad aeglaselt raskel jalaastel surnuaia poole. Üle nõmme wenisid ka warjud. Läksid läbi surnuaia wärawa, astusid mööda laia teed, mis oli üle külwatud koltunud lehtedega. Puud wäristasid omi wiimaseid lehti üle puusärgi ja üle kandjate.

Surew loodus ja surew inimene.

Haa kaldal seisatati. Warjud seisatasid ja hangusid.

Weerenud oli ka päike, kui kirst alla hauda lasti . . .

Üksikuna lahkus ta. Ei ole seda, kes oli — isegi suur ja wägew oli, elujõuline, kelle unistused kõrgele ja kaugele ulatasid, kelle wõim suur oli. Alasti ja waene oli ta aga elulõpul. Ilm häbenes teda ning maa awas oma suu, et teda ära neelda inimeste jalust.

See oli — i n i m e n e.

Raskena, lootuseta kajab ka laul haul ja helid langewad rasketena kui wihmapiisad sünge haa põhja. Neil pole lootuse wägewaid tiibu.

Matuselised on lahkunud jällegi üle nõmme oodates aega, mil paratamata sama teed weel tagasi tulewad, kuid juba teistest kantuna. Järele jäi jälle üks wärske hauaküngas lugematute endiste kõrwale.

Järgnes öhtule öö. Wiimane täht langes. Pilmkane pime ja niiske öö mattis hauaküngast, nuttes külmi pisaraid kadunu kalmul. Sahistas tuul sõnatus pimedus — kurblikult ja salapäraselt, nagu pühkides wiimast mälestust inimestest, mis oli olnud otstarbetu ja kasuta teistele.

Sel ööl nägin ma nii selgelt ta silmi, mis puurisid läbi pimedast ööst. Ehk oli ta kohutaw, kuid siiski oli tas midagi kütkestawat. Nimelt nägin ta silmis tardunud pisaraid, mis olid nutetud juba paradiisi aias, ja ta südames walu, sügawat walu, et oli pidanud kõike häwitama inimeste langemiste pärast.

* * *

Noorusele!

Kas olete näinud teda? Jah, teda, keda nii mitu korda olen kohanud omas elus?

Olime noored ja tundsime endil olewat wägewad tiiwad.

Kuid . . . noorus lahkus. Ei annud meile lahkumiseks kätki . . . nagu poleks ta meid tunnudki — õnnetuid, kord nii waimustatuid, ülistajaid, nagu poleks ta meid wajanudki. Nägime ainult, kuidas ta ikka enam ja enam kaugenes.

Kurwalt jäime pisaraid walama eluteel. Lohutasime end — ometi kaswame edasi, kaswame tugewuses, jõus! Saame mehiks . . .

Ja kaswasimegi. Polnud aga ka sellestki midagi püsiwat — ka siingi kohtas meid pettumus. Kaugemale ja kõrgemale ei wiinud meid enam tiiwad. Nüüd algas tee alla poole. Orgu wiis meid tee — pimedasse üksildasse wanaduse orgu.

Tugewus irwitas meie üle, kui põgenes meid aitamast. Irwitas kui nägi inimesi abituina ikka sügawamale langemas; irwitas, nähes neid elutormide ja saatuse mängupallina wastu wõtwat raskeid hoope. Miski kui parasiit imes neist jõu igaks wastupanemiseks. Ent otsekui raudahelatega wangistatud oli inimene. Wang oli, kes oli arwanud end waba olewat.

Endisest gratsiöösilisest, lootusist säratust ja endasse uskuwast inimesest oli saanud eluwõimetu abitu rauk. Kuidas ometi purunesid lootused!?

Kui elualgul sirasid taewatähed nõiduslikult, weetlewalt, — siis oli see nüüd juba tühi — üks-teise järele olid nad warisenud. Ta elutaewas polnud midagi kindlat — waid see oli täis langewaid tähti. Kohkunult nägi inimene, kuidas ta elu ikka pimedamaks üksluisemaks, halliks muutus!

Komberdades läks wanake. Pisarad palgel ja pisarad sügisöös, nutsid leinatets kaduwa elu pärast. Waludes tuikas süda. Ees haigutas pime kuristik. Mis kasu oli elust? Eks sama osa olnud loomadegi? Mis oli paremat inimesel?

Elu oli kui unenägu, kuid kurb oli lõpp. Ärgates ei naeratanud talle wastu säraw hommik. Aina öö . . .

Noorus närbus kui wiimane sügislill hallaööl. Hommiku tulles leidsime ta norus ja inetuna.

Haudusime unistusi nagu lamades siidpadjul, tundes neil ülimumawana. Kuid kadusid unistused

nagu külmalilled akendel, kui päike nende peale paistab — ja järele jäid ainult pisarad, kurbus ja nõuetus.

Noorus pettis meid lubades palju — kuid liblikana lendas õnn meie eest . . . ja kadus!

Astus asemele unistustele tõeline elu, mis tundus raskena nagu sõduri raskete saabaste sammud lillelisel aasal — nii purustawana; mis oli raske, kui sõudmine läbi tormise ookeaniwihast wahutawate lainete keskel, olles elusaatuse mängupallina; raske — kui ajada käsikiwi ümber, kus purunesid jahuks meie kuldsed lootusterad ja tundus, kui jahwataksime iseennast walmistades hauale. Ja olime kui orjad, kes olid sunnitud kandma üles raskeid kiwe, ühes lugematute hulga teistega, et ehitada püramiiti uhkele waaraole. Milleks? Kes mäletab meid, hukkuwaid orje, kui waarao igatseb teiste higist luua omale aastatuhandete mälestusi.

Me külwasime unistusi, kuid lõikasime pisaraid, muret ja kurbust. Olime kui raskejalgsed ja tõime tühja tuult ilmale. Lootsime palju, seepärast oli ka pettumusi palju. Ja olime kui need, kes awasiimil lähewad alla kuristikku — igawese surma kuristikku, ning seisatades oli, kui istuksime endi haa kaldal . . . Need olid õudsed meelheitwad silmapilgud. Tundsi me endid wangistatud kaduwuse raudseist ahelaist. Kas kaewame ise ehk kaewawad

teised — hauast meie ei pääse — ka siis, kui elu nii lõbus ja süda ihkaks elada.

* * *

Elu kurbmäng.

Ta jatkus igäühe elus.

Wõimetud olid inimlapsed tast kõrwalpõikamiseks. Pidid tahes ehk tahtmata etendama elu kurbmängu, kuni surm neid elunäitelawalt ära kiskus. See oli walus. Seepärast tundsid nad hinges õudset õõhirmu. Öö, mis nii pilkane pime . . .

Kas olen ma siis ikka ja alati nukruse poeet? Kas ikka ja alati ainult kaduwust näen? Ehk on siis minugi hinges ahastushirm, kui tahtes põgeneda momendist, mis saatuslik samm igawikku ja ometi selleks jõudu pole — wõimetu wastu panna ja wõimetu pageda?

Ei — ei!

Kristus on mu elu ja surm mu kasu — on saanud rõõmusõnumeks minulegi. Kristus elab ja ka mina pean ühes Temaga elama.

Tema on teinud, mida ükski inimene teha ei wõinud — surma ära wõitnud ja awanud meile ukse õnnistusse.

Kõige kaduwa seas näen ja ma tunnen püsiwana ning tõelisena ainult uut inimest Jumalas.

P. Sink.

Ilmawaate nurk.

Sokrates.

Ainetel K. L. Marley.

„Tahad sa olla õnnelik, siis pea meeles, et oled kaduw,“ hüüdis suur Kreeka mõttetark Sokrates. Inimeste olemise piire tundis esimesena täiel määral õhtumaa tema. Selle äratundmise alusel harrastab ta oma rahwas rahuliskaaluwat olekut. Üle kaduwa inimlapse on kõrgem olewus, kes juhib piiratud inimelu. Rahuliskaaluwat meeoleu tõsteti tema läbi kreeka rahwa kõlbluswäärtuste hulka, mis peegeldub selle rahwa suurepäralises kultuuris, mida wõib nimetada klassiliseks teiste rahwaste primitiivsuse kõrwal. Kõik on selge, rahuline, täiusele wiidud.

Ka õhtumaa tõsisele teaduslikule tööle pani Sokrates aluse, õpetades mõtteselgust ja nähtuste tulemust, seega on see suur mõtleja ja rahwakaswataja üks suurimaist meestest kõigil ajal.

Sündis Sokrates aastal 469. enne Kristust Ateenas linnas kujur Sophroniskose pojana. Ema oli ämmaemand. Sokrates õpib isa kunsti ja olla sel alal tähtsat saawutanud, kuid pöörab pea terwe huwiga noorsookaswatusse, uskudes, et noorsoo kaudu üksi wõib wõidetud saada sofistlik rahwa kõdunemine. Temas leiame tõsist rahwa ja noorsoo sõpra, teatud määral isegi noorsootöö alustajat.

Õppewiis kandis kaksikkõne laadi, millel mahakiskuw ja ülesehitaw külg. Alustas millegi aine üle kellegagi kõnelust. Tehes end teadmatuks paneb ta teadmishuule õpilasele küsimusi. Küsimuste läbi wiis ta wiimast puuduliku teadmise ära-

tundmisele, kuni wiimaks sügawas enesetundmises hüüdis: Ma ei tea ühtegi! Nüüd alustas Sokrates ülesehitawat tööd tõelises teadmishuules, kuid ikka nii, et kunagi oma teadmisi ette ei kannud, waid ämmaemandakunsti tarwitas, küsimuste teel teiste seest ta omaks üllatuseks wälja meelitades sellele omale tundmata tarkust. Teise imestuseks märkas see, et tark küll on terweid ning õigeid mõtteid sünnitama. See äratas tööisu ja huwi. Sokrates tahtis olla waid üksi probleemide ülesseadja ja mõtlemisele õhutaja. Rumalustundest äratada uinuwat tõelist mõttewõimet, see oli tema eesmärk. Sel teel õppis inimene oma wõimete ja olemise piire tundma ja sai iseseiswaks mõtlejaks.

Iseseiswa mõttewiisiga ühendab ta loogilise järeldustegemise harrastades nii tulemuswõimet — induktiooni. Õpetades hoolega tähele panema üksiknähtust, paneb ta õpilast neid üksteisega wõrdlema ja nii olulist juhuslikust eraldama. Sel teel jõudis õpilane üldmõisteni, tõele, mis seisab üle sofistide subjektiwismi ja rahuldab mõtlejat. Seega tõi Sokrates süstemaatilise, ettewaatliku, loogilise mõtlemiswiisi õhtumaa mõtteteadusse, näidates kuidas tekib asjast üldteadmine. Kui mõtlemisele äratajat wõiks teda wõrrelda Herderiga, kriitika ja tundmisõpetajana jälle Kandiga. Üldmõiste sai seega tõe mõõdupuuks. Suurte teenete kõrwal ei tähenda see ühtegi, kui Sokrates sõnawahesid juba asjawahedeks pidas.

Enese meelest oli Sokrates andlik, wastandina selleaegsete enesekiitlejate mõttetarkade seas. Õpilaste peale awaldas ta sügawat mõju andliku ja „jumalakartliku“ olekuga. Tema waimuterawus ja kõlbline tõsidus olid sügawamuljelised. Imeline, et wälimus sugugi tõsisele mehele ei näi sobivat: Tal on fauni nägu, pealagi paljas, silmad pealuust wäljatükkiwad, nina sisse wajunud, ots ülespidi.

Olles 70 aastane, andsid teda kohtusse kirjanik Meletos, politik Anytos ja kõneleja Lykon. Teda süüdistati: „Sokrates jätab maha riigi poolt tunnustatud jumalused ja õpetab inimeses uut jumalat. Noorsugu rikub ta oma õpetusega.“ See walekaebtus sai temale hukatuseks. Uhkes süütuses ei läinud Sokrates nagu wiisiks naise ja lastega kohtunikelt armu paluma. Wana mõttetark mõisteti surma. Kohtunikude juurest lahkub ta ütelsega: „On aeg, et lahkume, — mina, et surra, teie, et elada, kummal meist parem saatus on saanud osaks, teab Jumal.“ Põgenemise wanglast, mis temale wõimaldab ta sõber Kriton, lükab ta tagasi, ta ei taha riigi seadusi murda. Rahulises ja lõbusas meeleolus jõi ta leinawaist õpilastest ümbritsetud aastal 399. e. Kr. kihwtikarikat. Naise oli ta warem saatnud ära, et mitte nõrgaks saada. Nii suri suur Sokrates.

Kui väga wähestel on Sokratesil elu ja õpetus kooskõlas. Tema mõtteteadusel oli imeline kõlblise isiku tõukejõud. Tõde ja headust otsida oli tema ainus elumõte. Kõlblust pidas ta olemise kõrgemaks wäärtuseks. „Ei ole sugugi nii raske surmast pääseda, kui pahast ja kõlbliselt hallowast wabaneda,“ ütleb ta.

Waimuliku isiku üheks kõlbluswäärtuseks arwab ta ka truudust elukutses. Eriliselt kõrgelt hindab ta oma õpetaja elukutset, mis täitis sisemisel sunnil, „Jumala käsul, oraakelsalmide ja unenägude läbi kinnitatud,“ ütleb Xenophon.

Kõige mõtlemise terawuse juures ei olnud Sokratesel wiisiks mitte külm iseloom, waid mitmes läheneb isegi müstikale. Unenägudes arwab ta saawat jumalikke juhatusi. Eneses tunneb ta üht juhtiwat häält, mida peab jumalikuks. „Ehk mul küll on täielik austus teie wastu,“ ütleb ta kohtunikele, „kuid kuulama pean enam Jumala häält, kui teie oma, teid õpetamast ja manitsemast ei wõi ma jätta, sest seda käseb mind Jumal.“ Just selle sisemise hääle pärast oligi ta süüdistatud, ta õpetada uut Jumalat inimeses. See hää ei

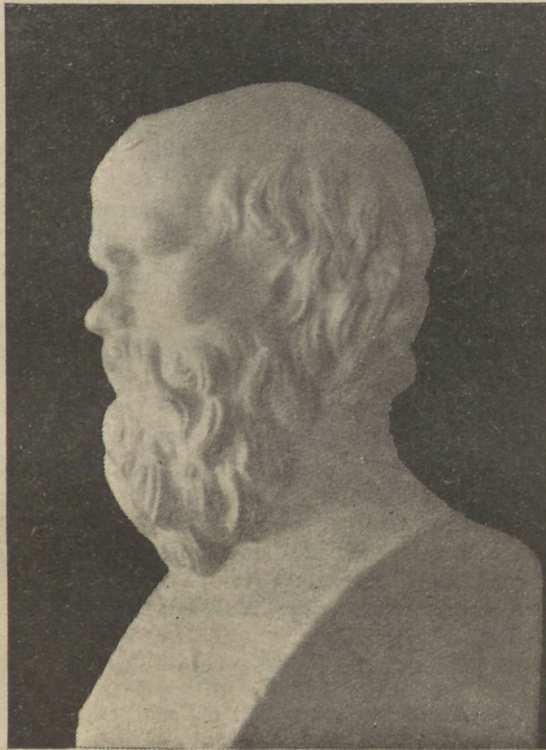
ole küll wist mitte meie jumaliku orientatsiooniga südametunnistuse hää, waid nähtawasti hästi wäljaarenenud instinkt ehk taktitunne, sest see awaldub rohkem wälistes küsimusis, riietamise ja külastamise asjus j. n. e., kuna südametunnistus peasjalikult kõlbliste küsimustega teeb tegemist. See sisemine hää oli temas wälja arenenud kui teine isik. Tänu sisemisele juhtimisele jäi ta isik surmani kokkukõlaliseks kui ühest terwikust. Ta elu oli harmooniline ja otsejooneline. See daimonion kõitis niiwõrt wahest tema tähelepanu, et temast mulje jäi kui oleks ta enesest ära. See küsimus on muidugi huwitaw, kuid lahendamatu, mis hää see küll wõib olla, mis seda meest juhtis.

Ühtki kirjatööd ei jätnud Sokrates. Kui weel püüame tema mõtteteadust kokku seada, siis oleme sunnitud tema õpilaste Xenophoni ja Plato andmeid käsutama. Ka Aristotelest kasutame. Nende andmed lähewad oluliselt üksteisest lahu. Plato näib isäraliselt oma õpetajal idealiseerinud olewat. Teisest küljest on aga just mitmekesine peegeldus tema isikust õpilastes tundemärk ta isiku wõrratu suurusest. Mis kõik ühiselt tema õpetuse kohta räägiwad, wõiks küll ajalooliselt olla õige.

Nii nagu sofistid olid enne teda, on ka tema loodusuurimises pöörnud inimeste juurde. Cicero ütleb Sokratesest sel puhul: „Sokrates tõi mõtte-teaduse taewast alla maa peale.“ Majusse ja turgudele tõi ta selle, nii et kõik inimesed hakkasid tegemist tegema kõlbliste küsimustega ning juurdlema elu suurküsimesi. Loodust waatles ta ainult seks, et

selle korrapäralikkuse ja tarbelikkuse läbi hinges saada kinnitatud ja ülendatud. Sel korral oli see õigustatud, sest kosmose uurimise juures oli inimhing ja ta waimuelu unustusse jäänud. Selle ala täies tõsiduses awas mõtteteadusele alles Sokrates. Ta läks siin liig kaugele, uskudes, et inimwaim wõib iseenesest täiesti mõista kosmost. Ta hindas inimõistuse üle, mis tuli paratamata sest, et uskus, et inimõistus Jumalalt on ja selles seepärast ka ilmamõistuse jumalikul wõimed olemas. Sokrates käib teed, mis mõistuskriitikud käisid enne Kanti. Kui pisut on ometigi uut päikese all, eraldi wähe aga just mõtteteaduses. Sokrates unustas, et ehk küll inimõistus on Jumalalt, allub ta siiski täiesti Jumala ilmamõistusele.

Nii kui Sokrates endise loodusfilosoofia wastu

Sokrates.

seisis, niisama asus ta wastasrinda ka makswa sofistika wastu. Mõnes asjas on ta siiski sellega päri, näiteks põhilausega: Kõigel teadmisel on inimlik külg, seepärast peab see isiklikult läbi mõeldama ja mitte lihtsa ülesande teel wastu wõtama. Aga nende skeptilisele arwamisele seisis ta wastu, et üldse kindlat teadmist olemas ei ole. Asjade mõiste kaudu arwab ta jõudwat weendumusele. Seda töötas pärast Plato täiesti wälja. Sokrates püüab analüseerides jõuda asja mõisteni. Ta küsib näiteks, mis kõigil puudel on ühine, eraldudes juhusliku püsiwast olulisest ja saab nii mõiste: „puu“. See on nüüd tema arwates tõde. Tema mõtteteaduslik uurimine on seega mõistetuurimine. See oli sel ajal täitsa uus uurimiswiis; Sokrates tarwitas seda ilma, et oleks isegi olnud selle üle täiesti selgel arwamisel, enam sisemisel sunnil. Oma õpilasi õpetas ta kõrwalnähtuste ja olulise wahel wahet tegema, neid summeerima ja tulemust saawutama. Üldmõiste saab temale tõe mõõdupuuks. Selles mõtlemiswiisis seisab ta Kandile õige lähedal. Kuid suur on siiski wahe nende kahe mehe wahel. Sokrates uskus asja üldmõistes asja ta wiimases tõelises olemises tabanud olewat, kuna Kant teatawasti wastupidisele tulemusele jõudis ja wäitis, et apriorset asja ennast meie ei tunne, waid üksi tema nähtusi ja ilmutusi.

Sokrates otsis tõtt ja tahtis leida head, sest teadmine on temale ühtlasi ka headus. Seega lahkub Sokrates kaugele ära kristlikust põhitõest ja jääb ikkagi ehtsaks kreeklaseks, kes uskusid inimese põhiheadusse, mida wõib äratada ja edustada teadmise kaudu. Puudub temal inimelu piiride tundmisel siiski Kristuse sügaw inimese mõistmine. Jeesus teadis, et ehk küll inimesed head teadwad, nad siiski patuseaduse põhjal paha teewad, seepärast nõudis tema ka inimeselt uussündi ega

leppinud paikamistõoga. Sokrates ei tunnud kurja wõimet, pattu ta siduwa wäega ja pimedusega, seepärast ei wõi ta saada kunagi meile juhiks.

Üks kasu oli siiski Sokratesi wäitel, et teadmine ka headus on, nüüd hakati ka kõlblusseadusi teaduslikult uurima, mis seni oli tegemata jäänud.

Kokkuwõttes oleks ehk tema õpetus järgmine: Üle jumaluste on Jumal, keda kujutab endale ilma mõistusena ja saatuseana. See Jumal on loonud maailma asjakohaselt inimesele. Inimmõistus on osa Jumalast ja wõib selletõttu asju nende wiimases olemises mõista. Tõeline mõistmine sünnib üldmõistetes. Hea on mõistetaw ja kaswataw. See kohustab inimest sõnakuulmisele. Kas ta ka hinge surematusse usub, jääb küsitawaks.

Kõigil ajal on kristusewastased ja Jumala salgajad tahtnud Sokratest seada Jeesusega ühele kõrgusele ehk isegi üle teda panna. Tuuakse ette, et Sokrates olla suuremalt surnud kui Kristus. Ta ei olla ahastanud ega kaewanud kui Jeesus j. n. e. Kuid kui neid üksteisega wõrdleme, siis saame peagi aru, kui palju sügawamini elas ja armastas Lunastaja, kuna Sokrates oma mehelise meelega juures ühtegi ei tunne armastuste kannatustest kui Önnistegija. Nii kui eelpool nägime, ei tunnud ta inimhinge tõsist häda mitte, ega ole siis ka näidanud teed wälja pimeduse wõimusest. Tema õpetus on püstitatud inimjõuetusele, seepärast hukkus ka kreeka rahwas oma mehisusega ja rahulise meelega siiski. Sokrates parandab, Kristus uuendab, see on põhimõtteline wahe. Kui siis weel ette tuua Sokratesi wiisi end täis juua ja oma perekonda hooletusse jätta, weel midagi suuremat pattu, mis temal olnud, siis wariseb see suur kuju meie ees kokku ja wastu waatab meile inetu fauni nägu. Meil ei tule siis meeldegi teda Kristuse, Jumala Talle surmapalge kõrwale seada.

Usfissi Franz, Jeesuse Kristuse sõjamees.

Järeletrükk keelatud.

H. von Hederni järele wabalt tõlkinud Joh. Sarow.

17.

Meie oleme jefks kufjutud, et me haawatuid parandame, nõrku kinnitame, effijaid õigele teele juhatame. Paljud näiwad nüüd saatana liikmed olewat, kes tulewikus weel Jeesuse jüngreiks saawad. Seepärast ärge heitke kedagi ära, ärge põlake kedagi, ka neid mitte, kes pehmet elu elawad ja toredasti riuetatud; sest Jumal on meie kõikide Jssand ja on wägew ka neid äratama ja õigeks mõistma.“

Nagu Jeesuse jüngrid Teda palusid, õpeta meid paluma, nii tegid seda ka wennad, kui nad omil konwerentfidel ühinedes kõigis asjus oma waimulikku isa juhataust õffisid, ja meile on mõned kohad tema palweift alale jäänud, milliseid wennad, niipalju kui nad kirjeldada oskafid, omale üles kirjutanud ehk muidu meeles pidanud:

...Sina oled meid armastanud igawese armastusega: sest Sa oled meile igawesti kestwa rõõmu taewas walmistanud, ei mitte meie teenistuse ja tegude pärast, waid ainult oma rääkimata armastusest ja halastusest. Oh Jssand! Kui wäga on meie kohus

Sind armastada! Helheim Jssand! Sa oled meid teenistufeta armastanud ja meile igawese waranduse määranud!

Ja teine:

...Sa tuled, oh helheim, et igawesti meie juurde jääda, ja tood taewarõõmu endaga meile maha. Sina Isa, aupaistus — Sina, sõna, mille läbi kõik asjad on — Sina, meie elu, meie armastus! — Sinu armastus on mu südant fisse wõtnud; ma ei wõi kedagi enam armastada kui Sind, millegi muu peale enam mõelda, kui Sinu peale, ma olen Sinu juures päewal ja ööl! . . . Taganege minust, kõik teie kurjad himud; sest minu armsaim, kes lihhas sündinud, toob kõik endaga, mis ma head wõin soowida. Ma tahan nüüd kõik kaduwa halwats pidada ja Jeesust, oma armsamat, üffinda omas südames warjul hoida.

Üks palwe, mis tema reeglite lõpul seisab, kõlab: Et meie kõik wiletsad, waesed patused oleme, kõlwatud, Sind ainult nimetame, siis palume me alandlikult, et meie Jssand Jeesus Kristus, Sinu armas

Poeg, kellest Sinul heameel on, ühes Troostijaga, Pühawaimuga, Sind meie asemel tänaks, kõige eest nõnda kui Sinu meelepärast on; kes igal ajal ja kõigis Sinu tahtmist teeb, ja kelle läbi Sina meile suured asjad oled teinud; Halleluuja! Luba meid kõiki, Jesand, Sind kõigest südamest armastada. Kes Sa terve ihu, terve hinge, terve elu meile kõigile oled annud ja veel igapäew annad; kes Sa meid oled loonud, lunastanud ja ükfinda, oma halastuse läbi õndsaks teinud; kes Sa meile wiletajale, surelikele, tänamatuile, rumalatele inimesele kõik head annud. Ara lase meid midagi muud teha, igatseda ja tahta, kui ainult Sind! Misiki ei röömuista meid, kui ainult Sina, meie Looja, Lunastaja ja Õnnistegija; kes Sa ükfi püha ja õige, ükfinda süütu ja puhas, lahke, helde, armastusrikas ja hea oled; sellest kelle läbi ja kelles kõik andeksandmine, kõik arm ja kõik auhikkus patukaetsejatele, õigeile ja õndsajale, kes Sinu röömuist taewas juba osa on saanud! Misiki ei pea meid Sinust lahutama! —

„Talle oli palwe kaitseks ja warjaks tema töö ja tegemise juures, kuna ta kõige juures, mis tegi, tumbusaldufega oma jõu peale lootis, sellewastu aga kindlasti jumaliku armu peale end ehitas.

„Rännates ja puhates, kodu ja wäljal töötades ja pidustades oli ta ikka palwes, et näis nagu oleks ta selle oma ainumaks eluärisk teinud.“ — ütles Christen.

Seepärast tahtis ta ka, et wennad seda harjutaksid ja selle täieliku wäe elus läbi elaksid: sest palmeta pole ühendust Jumalaga, ühendufeta Jumalaga mingit usaldust.

Franziskus armastas terwet inimest, kõik mis tal on, ihu ja hinge, au, nime ja warandust, ja ta armastas teda armastufega, mis tal Jumala wastu oli. Aga enamasti armastas ta neid, kes wähim armastuswäärilised olid ehk teda keegi ei armastanud ja seepärast waesed, mahajäetud wõi koguni põlatud olid. Patuseid, kui õnnetumaid inimesi wõttis ta enamasti wastu. Neile läks ta nende teedel järele, et neid päästa ja Kristusele wõita. Hinge päästa ei olnud tal ükski tee pikk, misiki töö raske, mingi ohwer suur; selle eest wõis ta naeru ja põlgust, jah kõik kannata. Kui ta ühe hinge päästmisest sai kuulda, hõiskas ta waljusti röömu pära. Selle wastu täitus ta süda kurbtufega, kui sai teada, et keegi wend Õnnistegijale häbi teinud, maailma pahandanud ja nõnda teistel ewangeeliumi kuulutuse töö hingedepäästmiseks raskendanud.

Riisuures ringkonnas wõis ka kergesti ette tulla, et üksteise ehk wäljasseiswate kohta misiki teraw sõna wõeldi, aga Franz ei sallinud seda iialgi. Laimamispatu eest hoiatas ta wendi wäga tungiwalt: ehmus ta ifegi sellest nagu ussi nõelamisest ja nimetas seda hirmsaimaks ja Jumalast kõige enam põlatud patuks, „sest“ ütles ta: „Laimaja toidab end hinge werega, keda ta oma keelemõõgaga on ära tapnud.“

Kõigist neist asjust kõneldi nii suures armastufes, et koosolekuil iialgi juttu haawamisest ehk koguni tülist ja wihast ei olnud. See on tunnistus sellest, et kõik koosolijad tõesti südamest afandlikud olid, ja seepärast läksid wälja sellest andmisest ja wõtmisest siis jälle õnnistusjõed laialistesse ringkondadesse, mille-

desse finnitatud ja jahutatud wennad mõne päewa pikkufe puhkeaja järele jälle wälja lätsid.

„Kui Franz ainult Jeesuse nime kuulis, täitus ta fihemisest röömuist, et filmnägu hülgas,“ nii kõneldaske, ja hülkaw Jeesuse nimi oli ka see, mis ta enese, tema töö ja nende kokkutulekute üle lasus ja wiimaseid seeläbi kõigile osawõtjatele nii imelistena ja omapärastena laskis ilmuda.

Koosolekute mõte jäi Franzile ikka samaseks, kui ka wendkonna kiire kaswamine, keda ta enam ise wastu wõtta ega filmnäo järele tunda ei wõinud, loomulikult perekondliku koosoleku wärwi sealt ära pidi wõtma. Jseenesest mõista ei wõinud kõik wennad kitsastes Portsiun küla piirides eluaset leida. Dõd olid soojad ja magati wäljas. Kaitseks päikesepalawuse ja õnnistuse eest tehti wäikesed õlgedest punutud hurtsikud; sellest kannabki ajalooliselt tähtis wendade nelipühikomerents a. 1217. nime Storearum, s. o. õlghurtsikute konverents. Sellest wõtsid osa kardinal Ugolino ja Dominikus, dominikaanlaste ordu põhjendaja. Mõlemaile ei olnud see ükfinda unustamata filmapilk, waid ka unustamatu õppetund, näha kõiki neid mehi mägedelt ja orgudest ligidalt ja kaugelt kokku woolawat. Suurt-sugu inimesed ja halwad, haritud ja harimatud, kõik ilma kepita, ilma kingadeta, ilma paunata Jesanda sõna järele, ja nende keskel nende juhataja, kes kõiki armastusrikalt terwitas, õrna, peaaegu emaliku hulditufega üktsikuid juhatas, Teda filmas pidama, kelle film nad nende kõikide üle walwasid, kellest nad olenewaima tundsid soojas austamises ja wabatahtlikus röömsas alumisest. Ehk ta küll samuti tühjade kätega, kui need seisis, oli ta siiski röömsas usus kindel, et truu Jumal armust kõikide eest muretseb.

Ja need ei jäänud häppi endi usuga! Linnadest ja küladest tuli rahwast kokku: tulid talupojad ja aadlilugu inimesed, tulid kodanikud ja kaupmehed, et suurest koosolekust osa wõtta ja nad ei tulnud tühjade kätega. Nad tõid kaasa toidu tagawara, mis mitte ükfinda nende eneste tarbeks, waid ka wendade jaoks jatkus, ja see oli neile parim palk, „püha“ lapseliku röömu waadelda, kuidas ta iga leiwa, iga puuwiljaga täidetud korwi oma taewase Jsa kingitusena wastu wõttis ja need wähemale wendadele, mäeweerul oleswal laagripiltil ära jagas. Seal sündis nagu 5000 mehe söötmisel, kuigi tulidki sõpradest ülesantud osawõtjate arw 5000 küll ainult siis ligikaudu õige wõib olla, kui need ka juurde arwataks, kes koosolekust ainult huwituse päraft osa wõtsid, ilma et päriselt wendade hulka oleksid kuulunud.

Meieaegsed konverentsid ja telgikoosolekud pakuwad jarnast pilti, kuigi koosolijate eest hoolitsemise asjas natuke rohkem mõtteid peab tarwitama.

Dh need olid õndsad ajad: seal käis armastuse ja käsust wabaduse õhk üle igast wälisest sunnist. Wendkonna lestwuse esimesil kümneil aastail jäi nende ringkonnas nende Taabortundide rööm ja õnnistus tumes-tamata. Hiljem kui üks osa osadusest põhikirja järele korraldatud kindralkoosolekute üle, millest ainult weel wolitatud jaadikud osa wõtsid, kui edusammu üle röömustas, kui kirik enda külma kindla käe nende töö üle laotas, maksid need kokkutulekud Franzile ja tema us-tawaile esimese armastuse aja sõpradele palju pisaraid.

Mina olen tulnud tuld wiskama maa peale.

Luuk. 12: 49.

See oli sügisel 1212. Franz oli kolmkümmend aastat wanaks saanud, Mißli konverents ära peetud ja suurem jagu wendi jälle wälja läinud, et seal ewangeliimi kuulutada, kuhu uus, wärsk õndsakstegew rõõmsõnum weel ei olnud tunginud. Klara töötas enda õdedega rõõmsas, tõsisel teenistuses ja Franz tundis end waba olemat, et üht ammu hellitatud ja armastatud soowi teostada: paganate juurde minna. Kas see ei kuulunud Meistri käskimuste hulka, eks see olnud tähtis, et sõnum lunastusest ka neile kuulutataks? Surnud kristlasi elustada oli tõesti waja, aga paganaile ewangeliimi wiimise kohta oli fiiski weel eriline töötus.

Seft ei olnud weel palju aega tagasi, kui uue aastasaja algusel waimustatud mungad maad läbi olid käinud ja Kristuse peatset jälletulemist kuulutanud. Hirnu ärewus, mis seeford terve maakonna peale langes ja meelearandusliikumise, aga ka suure ühiskond-

liku forratuse endaga kaasa tõi, oli ära wõidetud; ka-reba ärkamise järele wajuti weel sügawamasse unne. Aga tume ettekujutus, et Jesand fiiski kord tuleb, et aga ka määratud eeltingimused seks esmalt peawad täidetud olema, oli üfikuiile äratatuile järelemõttelejale hingedele järele jäänud. Wäga segased ideed selle punkti üle mõjusid ka kaasa ristijõudadele põhjusets olewale kihawusele. „Läti Jeruusalemma!“ Eks seisnud piiblis, et rahwas kord sinna ruttab? Eks õeldnud jumalajõna selgesti, et õnnistus, walguis, päästmine wiimajal ajal sealt wälja pidawat minema, wõis see aga wõimalik olla, nii kaua kui türklased muhameedlased Jumala pühapaika oma wõimu all pidasid?

Ei ialgi! Seepärast, mis oli selgem kui see, et peab seda nende käest ära kisutama. Püha jõda näis parim abinõu olewat, hingi kodus uue usutulidusega waimustada ja ühtlasi jumalariigi tulemisele teed walmistada. Jumal tahab seda! Jumal tahab seda! kõlas läbi maa ja see oli alguses tõsine weendumus ja tõsine, kuigi teadmatult wõõriti tulidus, mis esimesi ristijõitjaid elustas. (Järgneb.)

Reis Hiiumaale.

Lahutatud mere läbi mannermaast, seisab Hiiumaar saar teft wetewälju, nagu oas kõrwes. Üle selle saare on aga wiimastel aastakümnetel wägewad ärkamistuuled puhunud. Selle tõttu elab siin rohkesti usklikke ja elanikud heafüdamlikud, rikkumata. Kui suurel maal wargused, rööwimised ja tapmised igapäewased juhtumised on, siis tuleb Hiiumaale wargusi wäga wähe ette. Elanikud on luttude ja uste poolest hoolitud. Tõesti itus nähtus usulijest mõjust.

Hiiumaale Kärda alewis asub ka üks C. E. noorte ühing. Tänuw pühitses ta oma 5 aastase tegewuse juubelit 30. augustil. Sel puhul tegime wend A. Pitkjaaniga ühe reisi sinna. Sõitsime 25. augusti hommikul aurik „Woldemaril“ Tallinnast wälja — otse Kärda. Wäike meri, soe ilm ja päikesepaisteline päew tegid sõidu lõbusaks. 9 tunnilise sõidu järel peatus laew Kärda sadamas. Wastuwõtumist leidsime kohalikult kōstri w. Tarningi juures.

Algafid igadhitud ewangelisatfioonikoosolekut wanas kabeelis. Neljapäewa õhtuks saabusid weel armsad metodisti wendad Haapsalu Heltermaa kaudu — meie end. reijusekretär w. J. Tombo ja Haapsalu metodisti kiriku jutlustaja w. Krüger. Saime armastuses ja üksmeeles kuulutada mitmekülgselt Kristust Kärda rahwale.

Peab üttema siinjuures küll kurvastusega, et wiimaste paari aasta jookul Kärda maapind waimliselt kõwaks on muutunud, mida kohe saime tunda. Znimejed on wintjutatud mitmesuguste õpetuste läbi, et lõppude lõpuks enam ei tea keda wõi mida uskuda. Paistab nii, nagu oleks see saatana wiimase aja parim abinõu lahkmeele ja uute parteide sünitamise läbi jumalariigi tööd kinni panna. Nii muutuwad inimesed ifka kõwemaks ja usmatumaks ewangeliimi wastu. Nad on wäfinud dogmaatilifist riidudest ja materdamifist, nad igatjewad paremat — elawat Kristust ja walguiseli! Kuulutagem ja ütistagem üks-

päinis Teda, kes eneses kõik täiesti on korda saatnud ja inimesi täiesti õndsaks wõib teha!

Kärda on allikate alew. Wõõras rändaja märkab siin igalpool tänuwate kõrwal allikaid wälja woolawat, anda elanikkudele kristalliselget wett. Wõiks Jumala rahwast niisamuti eluweed woolata, mitte aga riuweed.

Wahapeal käisime Kärda lastefodu waatamas, kus ka meie C. E. kaswandik „meie pois“ kaswab. Üldje on neid siin 9, kes mitmete noorteühingute ja koguduste poolt ülewal peetakse — kenna mudilaste pere, mõnufas, koduses paigas õde Sandra emaliku hooli all. Loodan, et C. E-lased igalpool „oma pois“ meeles peawad!

Pühapäewal aastapäewa-koosolekut on enne ja pärast lõunat suure pidulikult ehitatud kirikus. Rahwast hulganu koos, eraldi pärastlõunases koosolekus. Laulis noorte C. E-laste laulukoor. Jumal õnnistas. Pärast wiimast koosolekut korraldati järelkoosolek wanas kabeelis. Seegi oli armas. Kasuks oli see ifeäransis usklikkudele, kes said uut ülesäratust ja armu. Selle järel kestis weel kaua noorte omawaheline kooswiibimine w. Tarningu pool, kus arutati mitmeidki tulewiku wäljawaateid. Armsaks külalifets oli sel puhul oma kõneannetega w. Tombo.

Esmaspäewal lahkume ilusast Kärda laft. Jalgsi ruttame läbi Hiiumaastiku, õhtuks on kahes kohas koosolekut õeldud: Sääre külla, kuhu lähewad 2 wenda ja õed ja Agaste palwemajas — teist kaks wenda. Järgmisel õhtul koosolekut Hellamaal ja Pühalepa palwemajas. Ifeäransis wiimafest jäi ifus mälestus järele.

Weel puhkame wiimast ööd w. Buschbergi juures Pühalepa kirikumõifas, kus mõned armsad tunnid saime mõõda saata wenna ja ta perekonna seltsis, keda Jumal on siia saatnud oma riigi tööd tegema. Wara hommikul ruttame kõik ühifelt Heltermaa sadamasse ja sõidame üle lahe Haapsalu. Õhtul weel ühine koosolek metodisti kirikus ja siis lahkume jälle üksteifest, kaasa wõttes kallid mälestused Hiiumaale reijust. P. S.

Berliin. — **Sakslaste leidused uute elementide alal.** Kaks seni tundmata elementi leiti kolme sajia teadlase, dr. Walter Koddack'i, dr. Otto Berg'i ja dr. Zda Tade uurimistel, nagu avaldas Brei'i teadusakadeemia. Leidjad nimetasid uusi elemente „Masuriin“ ja „Reenium“. Oma uurimusi teostasid nad Berliini ülikooli füüsika-teemia instituudis ja kuulsa tööstusajutuste laboratooriumes. Nüüd on siis veel ainult kolm elementi leidmata, kui võtta arvesse wene teemitu Mendelejewi kofkuseatud elementide tabelit 92 elementiga. Uute elementide praktiline väärtus on veel määramata. „Ch. Apologete“.

Seda teigin ma siin eest. Kuski Wenemaa mahajäetud nurgas on püstitatud mälestuslammas järgmise pealkirjaga: „Suuremat armastust ei ole ühelgi, kui see, et oma elu jätab oma sõprade eest.“ — See ühildane maanurk oli pesituspaigaks suurele hundikarjale. Kunagi rändas siit läbi wähebdane seltskond. Seal ehmus ta märguande endale jälgivaid näiljaseid hunte. Püüsid paukufid huntide juunas. Hobustest jäeti üks teise järele elajate jaagiks, kuid hundid lähenevad siiski kiirelt. Milllega päästa end? . . . Seal heidab end ustay sulane hundikarja hoolimata ijanda ehmunud hoiatusetelt. Ta päästis oma eluga oma ijanda . . . Malmmainitud mälestuslammas tähib kohta, kus leiti ta luud, ja pealkiri kõneleb ta ennaisalgawast armastusest. Piiblis on: Armastus pole mitte meie poolt Jumalale, waid Jumalalt meie, kes saanud oma Poja meie pattude lepitajaks. (Ewangelist.)

Päikefekroon on oma wärwidega pildistatud. Edward Hewitt'il, Peeter Cooper-Hewitti toimetusiwiisi ülesleidja wemal, õnnestus ülalatawalt esimene kätte pildistada wärwiliest päikefekrooni, täielist päikesewarjutust, tarwitades selleks wäikemat mainitud fotoaparaatidest. Kätsele õhutas teda „Scientific American“ ja see teostus East Hampton'is, L. J. ülikooli katusel. Wärwid saab selle aparadi plate wäikeselt õrnalt wärwitud kristallist koosnewast ettepoõrja läbi. Tehti kolm pilti, millel näha päikese 20 protuberantist nende loomulikus wärwihiilges. Pildid on nii selged, et ijand Hewitti arwamise järele iist tarwitada wõiks kaanepildiks „Scientific American“, ajatirja päikesewarjutusnumbrile.

Samal ajal õnnestus samas kohas ka ijand Wesley Allison'il suure selge wärwiline pildistus päikese kroonist jaruaste üleswõtete juures tarwitatava kolmevärwi käiguga.

3000 aastane paat. Waikeliijõe tõusu ajal uhuti päewalgahele imeline sõduriihit — paat, mis on tehtud hiigla puutäiwe õõnestamisest. Paat, mille tagumine osa on murdunud, on õlnud 15 m pikk. Kõrgus on meetriline. Puugil on ta ihegi 1,5 m kõrge.

Tamm, millest on ta tehtud, on hiigla ümbermõõduga;

hinnatakse 4—5 meetrini. Tõõtehuita, eriti pruugikamistus, mis on weel kammis selge, lubab oletada, et paat kuulub eelajaloolisele aega. Danzigi muuseumi juhatus, kelle hooleks paat anti, hindab ta wanadust 3000 aastani. Leidus kõneleb ka tamme-puu peaaegu uskumata suurest kõwadusest. (Ch. Apologete.)

Kas koerad wõiwad mõelda? Kas koerad wõiwad mõelda? s. t. mõisteid junnitada? D. Köhler awaldab selle kohta („Naturwiss“ 1924. lehek. 586) tähtsaid fakteid. Ta julgus koerad puuri, mille üks sein awanes teatavale kongile wajutamiseft. Koerad õppisid warsti seda tundma, kuid ainult kobades mõõda seinu juhuslikult; kui puuri pöördi siis õttisid nad awanft ifka jealt, kus ta enim õlnud; kongi ei pannud nad täheleegi; ja õppus algas uuesti; jama juhtus ta teiste katsete puhul. Tõendatakse, et imetajad loomad, nt. kassid, püüdwat papptaldrikut, mida tõmmata junnitatu nõidist. Köhler tegi sellelaadilisi katseid koertega; need ebaõnnestusid täiesti. Selleft järeldab Köhler: „Puudub igasugune, ka kõige primitiivsem mõte abinõude leidmiseks oma ihi saawutamisel; puudub ka lõpptulemus. Katseliseft ja ekkimustel õpitakse midagi, aga mitte ülesande lahendust iildprintsipiis; see on waid litigutustel saawutatud harjumus.“ — Ei wõi siin kõigest jelleft järeldades juttugi olla, et koerad suudaksid mõelda ja mõisteid luua. Kõit nende liigutused, nii „intelligentesd“ kui nad ka õksfid, on alati seletatawad wõimega: kujutuwi (aga mitte mõisteid) luua, siduda ja mälus alal hoida. Palju aitab kaasa ka nende iildron haistmine, mis meile jageli mõistatusliit. (Prof. D. Dr. Dennert.)

Würstide palk. Ameeriklased imestawad tähele pannes rahajummasid mis wanas maailmas, mis küll mitmeti waeuse all kannatab, kroonitud peadele maksetakse. Ei wõi muudugi arwesse wõtta enam eelsõjaegseid monarhe. Wene tsaar sai palgaks 8.500.000 naela. Franz Josef Austria-Ungarist ja Saksa keiser 5.000.000 naela. Teistest, praegu weel õlewaiht aiunwaltetsejaisit saawad järgnewad järgmisel palgal:

Siiani kuningas (8 milj. elanikke)	3.500.000 nael.
Itaalia kuningas (37 milj. elanikke)	3.200.000 ”
Inglismaa kuningas (38 milj. elanikke)	2.900.000 ”
Jaapani keiser (54 milj. elanikke)	2.250.000 ”
Hispaania kuningas (22 milj. elanikke)	1.775.000 ”
Belgia kuningas (7, 5 milj. elanikke)	1.075.000 ”
Serbia, Kroaatia ja Slowaakia kuningas (12 milj. elanikke)	655.500 ”
Rumeenia kuningas (17 milj. elanikke)	500.000 ”
Rootsi kuningas (6 milj. elanikke)	463.600 ”
Bulgaaria kuningas (5 milj. elanikke)	400.000 ”
Daani kuningas (3, 5 milj. elanikke)	300.000 ”
Norra kuningas (3 milj. elanikke)	240.000 ”

Kodumaa teateid

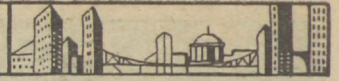
Haapsalu C. E.-lased on ennaisalgawalt töötanud ja õhwerdanud liidu heaks. Suwel korraldasid nad promenabil mitmesuguste käsitõõde loterii, mis hästi läks ja 15 tuhande ümber sisse tõi. Ja kõige selle juures ihingus ainult üle 10 liikme. Tähti ei peitu jõud hulkades, waid iifitutes. Heats eestkuus teistele ihingutele. Jumal õnnistagu Haapsalu noori!

Paide noorte C. E. ihing pühitsetes 13. septembril s. a. oma 5-aastast juubelit. Külalastena õlid ilmunud reisujeftretarid w. Pittjaan ja Sink ning w. Freimann Tallinnast. Noori õli kofku tulnud üle Järwamaa, mis tunnistust annab töõ laialijest ulatuseft. Terwitusi paljudeft kohtadest. Siikmeid ihin-

gus praegu 61. Truuwilt on ihingut juhataades siin töötanud õ. ja w. Sieberg'id, kes ka noortelt lilli kingiks said.

Keftpäewal ja õhtul õlid õnnistusriffad aratuskoosolekul. Rahwast õli hulgana koos. Jumala Waim töõttas wägewasti ja nii õli õhtuses järetkoosolekus noori ja wanu eestpalwel — päästmit igatledes. Jõsanda õnnistused õlid rohked kõigis. Wu Temale! Pärast aastapäewa käisid wemad Pittjaan ja Sink weel Sargweres, kus õli wanas foolimajas koosolek. Jõsanda õli oma Waimu läbi ligi, mitmete südamel sulatades, kes pärast järetkoosolekus õttisid päästmit iieendale. Jumala töõ lähel iifisti edasi, eht küll töõtegiate puudus tunda annab.

Näsiast, Niasaare ärtamislükumiseft kõneleb D. F. Warneck, kellele allub peale Sumatra Batakomisjoni ka töö Niasaarel, pärast mitmekordseid külastuste teel: „Ma läksin sinna arwustama pilguga ja waatlesin asjalikult ja rahulikult, pean aga tunnistama: mis siin on sündinud, on Issandaft ja meie filme ees ime, ime ka psühholoogiliseft seisukohast. See, mida on elanud läbi Niasaare kristlased, ei allu noorte pagana-kristlaste aeglasele arengule. Nii jägaw patutundmine on praegu- el ajal ime. Präsés Fries'i juhatusel wõttis liikumine kaine ilme ja mõjus sügawalt paganail. 7 aasta wältel tõusis krist- laste arv 20.000—60.000-ni. Warsti on terve jaar usklik.

Hiinas töötab 5 suurt saksa misjoniseltsi: Baajeli, Berliini, Reini-, Alliant- ja Piibentselleri misjoniselts. 1924. a. statistiliste andmede järele on neil kokku 206 Euroopa mis- jonitöölist (nende seas 37 waba öde ja 7 arsti), 62 peajaama, 440 wälisjaama, 31 healtmaa jutlustajat, 20.421 leiwamurdmi- sest osawõtjat, 246 kooli, 366 õpetajat, 10.238 õpilast.

Pidalitõbiseid on Indias wiimse rahwalugemise järel 109.094; siiski pole see arv täielik, sest naised saab raskesti kätte. 150.000 wõib õigem olla. Misjoniarstid teewad kõik, mis nende wõimuses, et wõita tõde ja surmajuhatusid wähenada. Nii wõis üks misjonär oma pidalitõbeasutusjes 25 protsendist 1 weerand protsendini surmajuhatusid alandada.

Pastori elukutse walimine on wiimasel ajal wähenemud. Sellest näikse lähenevat hädaohtu. On selgunud, et usuteaduse üliõpilasi wõrveldes praeguajega enne sõda oli kaks korda rohkem.

Usuteaduse üliõpilaste arv Saksamaal oli 1914. aastal 4263, kuna 1924. a. oli neid ainult 2096.

Sotsialistlik noorte liikumine. Saksa sotsialistlik noor- tööliste ühing, mis pärast rewolutsiooni ahtati, on riigi noorte- päewade järele arwates suurel määral kaswanud; tänuwusele

noortepäewale oodatakse iegi 100.000 osawõtjat. See liikumine sai alguse 1904. Berliini esimehe õpipoisteühingu asutamisega. 1906. wõis alata sõdemete loomine Saksa wabade noorteorgani- jatsoonide wabel. Kui riigiühingute seadus aastal 1908. noor- tele alla 18 aasta keelas osawõtu poliitilisteft koosolekuteft, al- gas noortööliste liikumises alaline wõitlus. Siis waft hafati tegutsema noorte ettewõtmisel: peeti koosolekuid, lewitati partei- lehte „Die Arbeiter-Jugend“, millele oli juba 1914. a. 104.000 lugejat. Terves noortööliste liikumises käiwad käsitäes partei- line kaswatus ja oma huwide teiste eestkostmiselt wabanemine. Ristiustu hukka mõistes on nad sellest loobunud. —

Kolmas osa juute, seega 4 miljonit, asub praegult Põhja- Ameerika Ühisriiges. Sellest elab jällegi 1 kolmweerand miljo- nit New-Yorgi linnas. Nende juhüd on suurel mures, sest et peaaegu 80 sajast juudist enam ei ilmu sinagoogi. Nad on täiesti loobunud oma ifade usust.

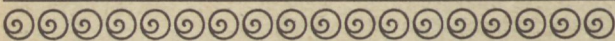
Saksa kristlikkude noorteliitude unioon (ühijus) koosneb järgmistest liitubest:

	ühinquit	liitmeid
1. „C. E.“-laste (entschiedenes Christentum) liit	1300	45.000
2. Saksa Baptisti koguduste noorteliit	330	12.000
3. Põhjajaksa Ewangeeliumi koguduste noorteliit	153	6.355
4. „ „ „ noorterühmad	90	1.825
5. Lõunajaksa „ „ noorteliit	168	6.762
6. „ „ „ noorterühmad	96	1.485
7. Ewangeeliumi wabakoguduste noorteliit	74	1993
8. Mennoniitide noorteliit umbes	—	1000
9. Metodistkiriku noorteliit Põhja Saksamaal	130	5412
10. „ „ „ Lõuna Saksamaal	174	5773
	Kokku 2515	87.585
	„Auf der Warte“	

Toimetuse poolt.

Et erinoodilehtede kulused wähenada, ilmub „Noorte Elu“ nr. 8 16 leheküljelisena. Loodame, et tellijad sellega lepiwad.

Teadaanne.

Eesti Misjoni Ühenduse poolt korraldatud järje- korraline

Wendade kursus

peetakse sel aastal 12. kuni 14. now. Tallinnas, Luise t. 11 „Sinise Risti“ ruumes. Algus kell 9 h.

Kõikidele wendadele — tere tulemast.

JUHATUS.

Kõigil aastatellijail on selle numbriga hinnata kaafas erinoodileht P. Sink'i luuletus „Mu õunapuu“, O. Lusman'i wiis.

Wõtan omaš
jalanõude töökojas
Terasse (end. Epinatjewi) ja Rana tän. nurgal nr. 3-a
igafuguste tööde peale tellimisi vastu.
Teen ka parandustõid.
Wend J. Wahtra.

Teen igasuguseid
kellasepatõid.
Tellimisi palun ära anda Tallinnas:
„Seltsimehe“ kassapidajale ehk töökotta Wil-
lardi tänaw 3—10 (hoowis).
Terwitades wend **G. Henny.**

Wäljaandja: Eesti Usklikkude Noorte C. E. liit.

Wastutaw toimetaja: W. Rakkes. Toimetuse aadress: Tallinn, Jisraeli t. nr. 12—6.

R.-Ü. „Külwaja“ trükk, Keilas.

Hind 15 marka.